

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

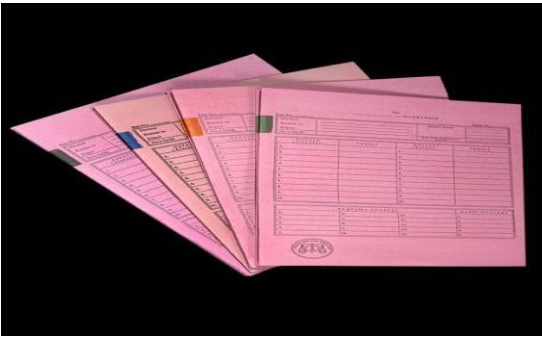
HBYS Programı

**Hukuk Başlangıcı
Dersleri**

***HUKUK
İLE İLGİLİ
TEMEL KAVRAMLAR***

HAK KAVRAMI, TÜRLERİ ve YÖNETİMİ

Hak Kavramı

- Hukuk, Arapça'da hak kavramının çoğulu olarak haklar anlamına gelir.
- Hak kavramı, hukuk ile ilgili en temel kavramlardan biridir.
- Hak, kişilerin hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bulunmuş menfaatlerini ifade eder. Kişisel bir menfaate hak olma niteliğini hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bulunması durumu verir.

Hak Türleri

Hukukta çeşitli hak türleri mevcuttur.

Haklar sahip oldukları niteliklere göre farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır.

1. Kamusal haklar-özel haklar
2. Mutlak haklar-nispi haklar
3. Mal üzerindeki haklar-kişi üzerindeki haklar
4. Maddi mallar üzerindeki haklar-gayri maddi mallar üzerindeki haklar
5. Kişinin kendi şahsı üzerinde sahip olduğu haklar-kişinin başkalarının şahsı üzerinde sahip olduğu haklar
6. Negatif statü hakları-pozitif statü hakları-aktif statü hakları gibi çeşitli hak ayrımları yapılmaktadır.

1. Kamusal haklar-özel haklar ayrımı:

- Kamusal haklar, kamu hukukundan doğan ve bireylerin devlete karşı sahip olup ileri sürebildikleri haklardır. Kamusal haklar, negatif statü hakları, pozitif statü hakları ve aktif statü hakları olmak üzere üçe ayrılır.
- Özel haklar ise özel hukuktan doğan ve kural olarak bireylerin birbirlerine karşı ileri sürdükleri haklardır. Özel haklar da kendi içinde çeşitli alt ayrımlara tabi tutulur.

2. Mutlak haklar-nispi haklar ayrımı:

- Mutlak haklar hak sahibine hak konusu üzerinde en geniş yetkileri sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen özel haklardır. Mutlak hakların konusu mallar veya kişiler olabilir.
- Nispi haklar herkese karşı değil, fakat sadece belli bir kişiye veya belli kişilere karşı ileri sürülebilen ve genellikle borç ilişkisinden kaynaklanan alacak haklarını ifade eden haklardır.

3. Mal üzerindeki haklar-kişi üzerindeki haklar ayrımı:

- Mal üzerindeki haklar, hakkın konusunun para ile değeri ölçülebilen ve bir başkasına devredilmesi mümkün olan bir mal olduğu haklardır. Mal üzerindeki haklar genellikle mutlak haklar biçimindedir. Mal üzerindeki haklar maddi mallar üzerindeki haklar ve gayri maddi mallar üzerindeki haklar olmak üzere ikiye ayrılır.
- Kişi üzerindeki haklar hakkın konusunun kişi olduğu haklardır. Kişi üzerindeki haklar da mutlak haklardandır. Kişi üzerindeki haklar da kendi içinde kişinin kendi şahsı üzerinde sahip olduğu haklar-kişinin başkası üzerinde sahip olduğu haklar olarak ikiye ayrılır.

4. Maddi mallar üzerindeki haklar-gayri maddi mallar üzerindeki haklar ayrımı:

- Maddi mallar üzerindeki haklar, konusunu somut-maddi bir varlığı olan, bir başka deyişle elle tutulup gözle görülebilen eşyalar oluşturduğu haklardır. Maddi mallar üzerindeki haklar menkul-taşınır veya gayrimenkul-taşınmaz mallar üzerinde söz konusu olabilir. Mülkiyet hakkı, sınırlı aynı haklar maddi mallar üzerindeki haklara karşılık gelir.
- Gayri maddi mallar üzerindeki haklar, ise konusunu somut-maddi bir varlığı olmayan, bir başka deyişle elle tutulup gözle görülebilen eşyalar dışındaki fikir ve sanat ürünü niteliğindeki şeylerin oluşturduğu haklardır. Fikri ve sınai eserler üzerinde sahip olunan fikri haklar (telif hakları) ile sınai haklar (patent ve marka hakları) gayri maddi mallar üzerindeki haklara karşılık gelir.

5. Kişinin kendi şahsı üzerinde sahip olduğu haklar-kişinin başkalarının şahsı üzerinde sahip olduğu haklar ayrımı:

- Kişinin kendi şahsı üzerinde sahip olduğu haklar, kişinin kendi maddi ve manevi varlığı üzerinde sahip olduğu kişilik haklarından oluşur. Kişinin şerefi, özel hayatı, vücudu, sağlığı, görüntüsü, sesi kişilik haklarının konusunu oluşturur.
- Kişinin başkalarının şahsı üzerinde sahip olduğu haklar ise hukuken zayıf-korunmaya muhtaç durumda olan kişilerin korunması için bunların yasal temsilcilerine tanınmış olan velayet ve vesayet haklarından oluşur. Velayet hakkı henüz reşit olmamış çocukları üzerinde ana ve babalara (veli) tanınmış olan mutlak haklardır. Vesayet hakkı ise velayet altında bulunmayan küçükler ile kendi kendilerini idare etmekten aciz durumda bulunan ergin-reşit kişiler üzerinde mahkeme kararı ile atanmış olan yasal temsilcilerine (vasi) tanınmış olan mutlak haklardır.

6. Negatif statü hakları-pozitif statü hakları-aktif statü hakları ayrımı:

- Negatif statü hakları: Dokunulmazlıklar olarak da adlandırılan, devlet tarafından kesinlikle aşılmaması ve dokunulmaması gereken bireye ait özel alanı oluşturan kamusal haklar ve özgürlüklerdir. Koruyucu haklar adı da verilen bu haklar bireyi devlete ve topluma karşı korur. Yaşam hakkı, konut dokunulmazlığı negatif statü haklarına örnektir.
- Pozitif statü hakları: Bireye kendi lehine devletten edim (hizmet-yardım vb.) biçiminde olumlu bir davranıştan bulunmayı isteme imkanı tanıyan kamusal haklardır. İsteme hakları adı da verilen bu haklara ekonomik ve sosyal haklar (çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, konut hakkı vb) örnek olarak verilebilir.
- Aktif statü hakları: Bireye devlet yönetimine katılma, devlet yönetiminde söz sahibi olma imkanı tanıyan kamusal haklardır. Katılma hakları adı da verilen bu haklar seçme ve seçilme hakları, dilekçe hakkı, siyasi parti kurma ve siyasi faaliyette bulunma hakkı gibi haklardan oluşur.

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

